

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
правового регулювання економіки
Протокол № 3 від 19.10.2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
«Цивільне право»**

**для студентів освітньо-професійної програми підготовки
бакалаврів економічних напрямів, напрямів менеджменту та сфери
обслуговування**

Укладач: зав. каф. правового регулювання економіки, професор,
к.ю.н Сергієнко В.В.

Відповідальний за випуск:
зав. каф. правового регулювання економіки, професор,
к.ю.н Сергієнко В.В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Вступ

Значення цивільного права (в усіх його проявах - як галузі права, науки, законодавства, навчальної дисципліни) для юридичної освіти важко переоцінити.

Цивільне право протягом усього розвитку людства відігравало і буде відігравати надзвичайно важливу роль у захисті інтересів громадян і суспільства. Недарма цивільний кодекс називають другою конституцією держави. Цивільне право є однією з найбільших та найскладніших галузей права. Складнощі його вивчення пояснюються великим обсягом навчального матеріалу, складністю теоретичних категорій, мінливістю та суперечливістю законодавчих актів.

Навчальна дисципліна «Цивільне право» буде корисна тим, хто хоче мати теоретичні та практичні знання і навички щодо правового регулювання цивільних відносин.

Навчальна дисципліна дозволяє орієнтуватися в питаннях правового статусу суб'єктів цивільного права, питань правосуб'єктності, об'єктів цивільного права, та окремих інститутів цивільного права.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість студенту:

отримати систему знань про поняття та місце цивільного права в системі права України;

визначати елементи та особливості цивільних правовідносин;

визначати підстави виникнення, зміни та припинення цивільних зобов'язань

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування компетентностей щодо формування у студентів компетентностей щодо поняття та особливостей правового регулювання цивільних відносин.

Для досягнення зазначеної мети вирішуються такі **завдання**:

засвоєння основних теоретичних та практичних положень цивільно-правового регулювання відносин між суб'єктами цивільного права;

використання одержаних знань для використання в практичній професійній діяльності

Об'єктом навчальної дисципліни є приватно-правові суспільні відносини.

Предметом навчальної дисципліни є особисті майнові та особисті немайнові права фізичної особи.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, отримавши базові знання з навчальної дисципліни «Правознавство».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

предмет та систему Цивільного права як галузі права, як науки та як навчальної дисципліни;

філософські і цивілістичні концепції розвитку вчень про об'єкти цивільного права, про юридичних та фізичних осіб і т. д.;

джерела цивільного права;

поняття та категорії, що використовуються в цивільному праві;

сферу реалізації цивільних правовідносин;

загальні положення про речове право та право власності та їх захист;

загальні положення про спадкування та відповідне їх здійснення;

основні положення про договори, зобов'язання, відповідальність і т. д.

вміти:

швидко і правильно визначати необхідний нормативний акт стосовно конкретної практичної ситуації;

правильно розуміти зміст статей і пунктів нормативних актів;

правильно застосовувати норми договірного права і інших розділів другої частини курсу цивільного права до конкретних цивільних правовідносин.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Здатність усвідомлювати, аналізувати положення цивільного законодавства, вміння застосовувати його на практиці, обґрунтовувати прийняті рішення при розв'язанні цивільно-правових питань.	Визначати поняття цивільного права
	Визначати поняття та зміст цивільних правовідносин
	Визначати суб'єктний склад цивільних правовідносин
	Визначати об'єкти цивільних прав
	Визначати фізичних та юридичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин
	Визначати особисті немайнові права фізичної особи
	Визначати поняття приватної власності та вміти здійснювати його захист
	Визначати форми та види цивільно-правової відповідальності
	Знати загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання
	Знати загальні положення про захист цивільних прав і інтересів
	Знати загальні положення спадкового права
	Знати загальні положення сімейного права

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Цивільне право»
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Загальні засади цивільного права					
Визначати поняття цивільного права	Сутність поняття «системи права» та «основних ознак галузі права»	визначення поняття цивільного права, знання предмету цивільно-правового регулювання та його методу, знання визначення функцій цивільного права та його принципів, знання джерел цивільного права	Ідентифікувати суспільні відносини, що підпадають під регулювання цивільних правовідносин	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання положень цивільного права	Відповідальність за точну ідентифікацію суспільних відносин, що входять до предмету правового регулювання цивільного права
Тема 2. Цивільні правовідносини					
Визначати поняття та зміст цивільних правовідносин	Сутність поняття «правовідносини», та структуру правовідносин	Знання змісту цивільних правовідносин та їх елементів	Ідентифікувати цивільні правовідносини з поміж інших правовідносин	Презентувати результати визначення цивільних правовідносин	Відповідальність за точність і коректність визначення поняття та змісту цивільних правовідносин

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин					
Визначати суб'єктний склад цивільних правовідносин	Сутність поняття та ознак поняття суб'єктів цивільних правовідносин	Знання характеристики суб'єктів склад цивільних правовідносин	Визначати суб'єктний склад цивільних правовідносин ти	Презентувати результати визначення суб'єктного складу цивільних відносин	Відповідальність за точну ідентифікацію суб'єктів цивільного права
Тема 4. Об'єкти цивільних прав					
Визначення по об'єкту цивільних прав	Сутність змісту правовідносин у праві	Знання складових об'єкту цивільних правовідносин	Визначати об'єкти цивільних правовідносин; речі, цінні папери та дії як об'єкти цивільних правовідносин	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Відповідальність за точну ідентифікацію об'єктів цивільних правовідносин
Тема 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин					
Визначати фізичних та юридичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин	Визначення поняття «суб'єкт права» та їх основних ознак	Знання фізичних та юридичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин	Визначати особливості фізичних та юридичних осіб як суб'єктів цивільних правовідносин	Презентувати результати визначення поняття та ознак фізичних та юридичних осіб як суб'єктів цивільного права	Відповідальність за точну ідентифікацію понять «суб'єкт цивільного права» та «об'єкт»
1	2	3	4	5	6
Тема 6. Особисті немайнові права фізичної особи					
Визначати особисті немайнові права фізичної особи	Сутність право- та дієздатності фізичної особи»	Знання поняття і сутності немайнових прав фізичної особи	Аналізувати забезпечення, здійснення та обмеження у здійсненні особистих немайнових прав. вміти захищати та поновлювати порушення особистого права.	Презентувати поняття особистих немайнових прав фізичної особи	Відповідальність за точне визначення немайнових прав фізичної особи

Тема 7. Поняття приватної власності та способи її захисту					
Визначати поняття приватної власності та вміти здійснювати його захисті	Визначення понять «правовідносин»	Знання складових поняття приватної власності; знання способів захисту права власності у цивільному праві	Визначати складові права власності, захищати право власності	Презентувати результати визначення поняття та ознак приватної власності	Відповідальність за точну ідентифікацію поняття приватної власності а способів її захисту
Тема 8. Форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності					
Визначати форми види та підстави цивільно-правової відповідальності	Сутність поняття «юридичної відповідальності	Знання поняття, форм та видів цивільно-правової відповідальності.	Визначати форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності	Презентувати результати визначення форм, видів та підстав цивільно-правової відповідальності	Визначати поняття форм, видів та підстав цивільно-правової відповідальності

Тема 9. Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання					
Знати загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання	Зміст структури правовідносин та складових юридичного факту	Знання загального положення про договір підстави його зміни та припинення	Визначати поняття договору, знати етапи та умови укладення договору	Презентувати результати основних засад договірної регулювання	Відповідальність за точну ідентифікацію положень про договір у цивільному праві
Тема 10. Захист цивільних прав					
Здійснювати захист цивільних прав	» Поняття суб'єктів цивільного	Знання загальних положень про захист цивільних прав і	Визначати класифікацію захисту	Презентувати результати визначення	Відповідальність за точну ідентифікацію

	правовідношення; фізичні та юридичні особи у цивільному праві	інтересів.	цивільних прав; аналізувати підстави для захисту цивільних прав; визначати способи захисту цивільних прав	загальних положень про захист цивільних прав і інтересів	загальних положень про захист цивільних прав і інтересів.
Тема 11 Загальні положення спадкового права					
Здійснювати правову характеристику спадкового права	Сутність поняття «правовідносини» та «права та обов'язки»	Знання поняття та особливостей спадкового права	Визначати зміст спадкових правовідносин; визначати особливості складу спадщини	Презентувати результа- ти визначення поняття та особливостей спадкового права	Відповідальність за точну ідентифікацію спадкового права
Тема 12. Загальні положення сімейного права					
Здійснювати правову характеристику сімейних правовідносин	Сутність поняття «правовідносини» та «права та обов'язки»	Знання поняття та особливостей сімейного права	Визначати зміст сімейних правовідносин; визначати особливості суб'єктів сімейних правовідносин	Презентувати результа- ти визначення поняття та особливостей сімейного права	Відповідальність за точну ідентифікацію сімейного права

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – Іспит.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина цивільного права.

Тема 1. Поняття цивільного права

- 1.1. Поняття цивільного права як галузі права.
- 1.2. Цивільне право в системі права України.
- 1.3. Предмет цивільно-правового регулювання.
- 1.4. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин.
- 1.5. Функції цивільного права.
- 1.6. Принципи цивільного права.
- 1.7. Визначення цивільного права.
- 1.8. Система цивільного права.
- 1.9. Джерела цивільного права і їхня характеристика.

Тема 2. Поняття та зміст цивільних правовідносин

- 2.1. Поняття та особливості цивільного правовідношення.
- 2.2. Підстави виникнення цивільних правовідносин.
- 2.3. Способи та порядок захисту цивільних прав.
- 2.4. Елементи структури цивільних правовідносин.
- 2.5. Види цивільних правовідносин.
- 2.6. Здійснення цивільних прав та виконання юридичних обов'язків.

Тема 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин

- 3.1. Суб'єкти цивільних правовідносин.
- 3.2. Права й обов'язки суб'єктів цивільних правовідносин.
- 3.3. Класифікація цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин.
- 3.4. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків.
- 3.5. Межі здійснення цивільних прав і обов'язків.

3.6.Право на захист цивільних прав і інтересів. Способи і порядок захисту цивільних прав.

Тема 4. Об'єкти цивільних прав

4.1. Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин).

4.2. Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Речі цивільних прав. Види речей цивільних прав.

4.3. Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.

4.4. Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин).

4.5. Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав.

4.6. Інформація як об'єкт цивільних прав.

4.7. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.

4.9.Інші об'єкти цивільних прав.

Тема 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.

5.1. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права.

5.2. Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичних осіб. Зміст правоздатності фізичних осіб.

5.3. Дієздатність фізичних осіб. Види дієздатності. Зміст дієздатності фізичних осіб. Співвідношення цивільної правосуб'єктності і суб'єктивного права. Співвідношення цивільної дієздатності і правоздатності.

5.4. Поняття й ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин. Організаційно-правові форми юридичних осіб і види юридичних осіб за цивільним законодавством України.

5.5.Порядок створення юридичних осіб. Реєстрація юридичних осіб. Правоздатність юридичних осіб. Дієздатність юридичних осіб. Правове становище філій і представництв юридичної особи.

5.6. Припинення юридичних осіб. Види припинення і їх відмінності. Ліквідація юридичної особи, підстави ліквідації.

Тема 6. Особисті немайнові права фізичної особи.

6.1. Поняття особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав відповідно до Конституції України.

6.2. Забезпечення, здійснення та обмеження у здійсненні особистих немайнових прав. Захист та поновлення порушеного особистого права. Спростування неправдивої інформації та заборона поширення інформації, якою порушуються особисті права.

6.3. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.

6.4. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на ім'я. Право на повагу до гідності, честі та ділової репутації.

6.5. Право на індивідуальність. Право на особисте життя і його таємницю. Право на інформацію. Право на особисті наміри. Право на таємницю кореспонденції. Право на особисте зображення.

Тема 7. Поняття права приватної власності та здійснення його захисту.

7.1. Поняття права власності в об'єктивному значенні.

7.2. Поняття права власності в суб'єктивному значенні

7.3. Зміст права власності

7.4. Форми власності

7.5. Види права власності

Тема 8. Форми та види цивільно-правової відповідальності

8.1. Поняття цивільно-правової відповідальності.

8.2. Форми і види цивільно-правової відповідальності.

8.3. Поняття цивільно-правового порушення та його наслідку.

8.4. Склад правопорушення.

8.5. Умови цивільно-правової відповідальності.

8.6. Підстави для звільнення від цивільно-правової відповідальності

Модуль 2. Особлива частина цивільного права

Тема 9 Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання

- 9.1. Цивільно-правовий договір та його види
- 9.2. Поняття, значення та види договорів
- 9.3. Функції договору.
- 9.4. Зміст цивільно-правового договору та класифікація його умов.
- 9.5. Порядок укладення договорів.
- 9.6. Особливості окремих видів договорів (біржові договори).
- 9.7. Підстави для зміни або розірвання договору.
- 9.8. Форма договору і правові наслідки її недотримання

Тема 10. Поняття та загальні положення про захист цивільних прав і інтересів

- 10.1. Класифікація захисту цивільних прав.
- 10.2. Підстави для захисту цивільних прав: порушення, невизнання, оскарження.
- 10.3. Поняття захисту цивільних прав і інтересів судом. Способи захисту цивільних прав і інтересів судом.
- 10.4. Поняття захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку. Способи захисту цивільних прав і інтересів в адміністративному порядку.
- 10.5. Захист цивільних прав нотаріусом.
- 10.6. Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.
- 10.7. Поняття нематеріальних благ та їх захист.
- 10.8. Ознаки немайнових прав та їх захист.
Компенсація моральної шкоди.
- 10.9. Захист честі, гідності та ділової репутації.

Тема 11. Спадкове право

- 11.1. Поняття спадку та спадкового права.
- 11.2. Загальні положення про спадкування.
- 11.3. Спадкоємство згідно із законом: підстави, черговість та порядок.

- 11.4. Право на спадкоємство.
 - 11.5. Суб'єкти спадкових правовідносин.
 - 11.6. Заповіт, його форма та зміст.
 - 11.7. Порядок оформлення спадку.
 - 11.8. Прийняття спадщини.
- Правила розподілу спадщини між спадкоємцями.
Спадковий договір: поняття й його основні елементи.

Тема 12. Сімейне право

- 12.1. Поняття та предмет сімейного права.
- 12.2. Поняття сім'ї, родинності (кровної спорідненості), свояцтва та шлюбу.
- 12.3. Умови, порядок та наслідки укладення шлюбу.
- 12.4. Перешкоди для вступу в шлюб.
- 12.5. Шлюбний договір.
- 12.6. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
- 12.7. Припинення шлюбу.
- 12.8. Відносини батьків і дітей.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права	
Тема 1. Поняття цивільного права	Тема семінарського заняття « Поняття цивільного права: 1.Поняття цивільного права та загальні його положення. 2. Системи цивільного права та його елементи
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	Тема семінарського заняття «Загальна характеристика цивільного законодавства» 1. Система цивільного законодавства. 2. Що таке аналогія закону та аналогія права? 3. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1)

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва	Теми практичних занять
-------	------------------------

змістового модуля	(за модулями)
1	2
Змістовий модуль 1. Загальна частина цивільного права	Завдання 1. Поняття цивільного права
	Завдання 2. Поняття та зміст цивільних правовідносин
	Завдання 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин
	Завдання 4. Об'єкти цивільних прав
	Завдання 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин
	Завдання 6. Особисті немайнові права фізичної особи
	Завдання 7. Поняття приватної власності та здійснення його захисту
	Завдання 8. Форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності
Змістовий модуль 2. Особлива частина цивільного права	Завдання 9. Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання
	Завдання 10. Захист цивільних прав
	Завдання 11. Загальні положення спадкового права
	Завдання 12. Загальні положення сімейного права

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
------------	------------------------------------	--------------------

1	2	4
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права		
Тема 1. Поняття цивільного права	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми «Поняття цивільного права»	Презентація результатів
Тема 2. Поняття та зміст цивільних правовідносин	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Огляд теоретичного матеріалу з теми «Поняття та зміст цивільних правовідносин»	Презентація результатів
Тема 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання індивідуальних завдань «Суб'єктний склад цивільних правовідносин».	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2
Тема 4. Об'єкти цивільних прав	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання індивідуального завдання «Об'єкти цивільних прав».	Захист індивідуального завдання
Тема 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання «Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин».	Захист індивідуального завдання
Тема 6. Особисті немайнові права фізичної особи	Підготовка до практичного заняття з теми «Особисті немайнові права фізичної особи». Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття, підготовка до тестування.	Презентація результатів
Тема 7. Поняття приватної власності та здійснення його захисту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Есе на тему «Поняття приватної власності та здійснення його захисту»	Перевірка есе

Тема 8. Форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Поняття цивільно-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності. 2. Види цивільно-правової відповідальності. Поняття договірної та не договірної відповідальності; пайової, субсидіарної та солідарної. 3. Підстави цивільно-правової відповідальності. Загальні умови цивільно-правової відповідальності. 4. Поняття протиправності порушених суб'єктивних прав; вини; збитку; причинного зв'язку. 5. Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань. 6. Підстави звільнення від відповідальності.	Експрес-опитування
Змістовий модуль 2. Особлива частина цивільного права		
Тема 9. Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Захист індивідуального завдання
Тема 10. Захист цивільних прав	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; написання есе на тему «Захист цивільних прав»	Перевірка есе
Тема 11. Загальні положення спадкового права	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання «Загальні положення спадкового права»	Захист індивідуального завдання
Тема 12. Загальні положення сімейного права	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання «Загальні положення сімейного права»	Захист індивідуального завдання

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

Таблиця 6.1

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Поняття цивільного права	Лекція проблемного характеру з питання «Місце цивільного права в системі права України», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 2. Поняття та зміст цивільних правовідносин	Міні-лекція з питання «Правова природа цивільних правовідносин», банки візуального супроводу
Тема 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин	Лекція проблемного характеру з питання «Проблемні аспекти визначення суб'єктного складу цивільних правовідносин», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 4. Об'єкти цивільних прав	Міні-лекція з питання «Поняття, склад і правовий режим об'єктів цивільного права», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Лекція проблемного характеру з питання «Суб'єкти цивільних правовідносин та їх особливості», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 6. Особисті немайнові права фізичної особи	Лекція проблемного характеру з питання «Проблемні аспекти немайнових прав фізичної особи»
Тема 7. Поняття приватної власності та здійснення його захисту	Міні-лекція з питання «Захист права власності юридичних осіб», банки візуального супроводу
Тема 8. Форми, види та підстави	Міні-лекція з питання «Підстави притягнення до

цивільно-правової відповідальності	цивільно-правової відповідальності та підстави звільнення від неї»
Тема 9 Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання	Міні-лекція з питання «Свобода договору як принцип цивільного права», банки візуального супроводу
Тема 10. Захист цивільних прав	Міні-лекція з питання «Особливості способів та засобів захисту цивільних прав», банки візуального супроводу
Тема 11. Загальні положення спадкового права	Лекція проблемного характеру з питання «Підстави для виникнення права на спадкування», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 12. Загальні положення сімейного права	Лекція проблемного характеру з питання «Лекція проблемного характеру з питання» Поняття шлюбного договору (контракту)», робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу «, робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

Таблиця 6.2

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
Тема 1. Поняття цивільного права	Семінарське заняття. Тема: «Поняття цивільного права»	Семінари-дискусії, презентації
Тема 2. Поняття та зміст цивільних правовідносин	Семінарське заняття. Тема: «Поняття та зміст цивільних правовідносин»	Семінари-дискусії, презентації
Тема 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин	Завдання 3. Суб'єктний склад цивільних правовідносин	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 4. Об'єкти цивільних прав	Завдання 4. Об'єкти цивільних прав	Робота в малих групах, мозкові атаки

Тема 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Завдання 5. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації
Тема 6. Особисті немайнові права фізичної особи	Завдання 6. Особисті немайнові права фізичної особи	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 7. Поняття приватної власності та здійснення його захисту	Завдання 7. Поняття приватної власності та здійснення його захисту	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації
Тема 8. Форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності	Завдання 8. Форми, види та підстави цивільно-правової відповідальності	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 9. Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання	Завдання 9. Загальні положення про договір і підстави його зміни та розірвання	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації
Тема 10. Захист цивільних прав	Завдання 10. Захист цивільних прав	Робота в малих групах, мозкові атаки
Тема 11. Загальні положення спадкового права	Завдання 11. Загальні положення спадкового права	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації
Тема 12. Загальні положення сімейного права	Завдання 12. Загальні положення сімейного права	Робота в малих групах, мозкові атаки

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Цивільний Кодекс України. – Харків: Одиссей, 2005.– 856 с.
2. Цивільний Кодекс України: Коментар. – Харків: Одиссей, 2003. – 856 с.
3. Бірюков І.А. Цивільне право України: Загальна частина: [підруч.] / І. А. Бірюков, О. Ю. Заїка, С. С. Бичкова; за ред. І. А. Бірюкова, О. Ю. Заїки. – 3-тє вид., змін. та доповн. – К.: Алерта, 2014. – 510 с.
4. Борисова В.І. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с